

Adam Wątor
Szczecin

Spis większych właścicieli ziemskich należących do Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego w dzielnicy austriackiej

Artykuł podejmuje problematykę tej części ziemiaństwa polskiego w Galicji Wschodniej, która współpracowała z Narodową Demokracją przed wybuchem Wielkiej Wojny. Publikowana lista większych właścicieli ziemskich związana jest z ich polityczną, społeczną i gospodarczą aktywnością, udziałem w licznych towarzystwach i organizacjach społecznych, zawodowych (na czele z Galicyjskim Towarzystwem Gospodarczym, Towarzystwem Kredytowym Ziemskim), finansowych (udział w zarządach i radach nadzorczych instytucji finansowych).

Słowa kluczowe: ziemiaństwo polskie, Galicja XIX–XX w., życie polityczne i społeczne

W konserwatywnej monarchii habsburskiej polscy ziemianie odgrywali ważną rolę polityczną i społeczną. Zasiadali w organach administracji rządowej na szczeblu centralnym i krajowym, dzięki kurialnym ordynacjom wyborczym uzyskali znaczącą przewagę w organach przedstawicielskich – Sejmie Krajowym we Lwowie i polskiej reprezentacji do wiedeńskiego parlamentu – Rady Państwa (do czasu zmiany prawa wyborczego i wyborów przeprowadzonych w 1907 r.)¹. Dominowali w autonomicznych instytucjach samorządowych w Galicji, przewodniczyli radom powiatowym. Zasiadali w zarządach organizacji społecznych i gospodarczych (rolniczych i przemysłowych). Dysponowali przede wszystkim środkami finansowymi, z których korzystali podczas kolejnych wyborów dla obrony pozycji społecznej i posiadanej własności ziemskiej, zagrożonej ze strony polskich nurtów radykalnych, a przede wszyst-

¹ S. Grodziski, *Na drogach karier politycznych Polaków w Austrii* [w:] *Austria – Polska. Z dziejów sąsiedztwa*, red. W. Leitsch, M. Wawrykowa, Warszawa–Wiedeń 1989, s. 171–189; tenże, *Sejm Krajowy Galicyjski 1861–1914*, t. II, Warszawa 1993, s. 142–224; H. Binder, *Galiczen in Wien. Parteien, Wahlen, Fraktionen und Abgeordnete im Übergang zur Massenpolitik*, Wien 2005, s. 670–694; J. Buszko, *Polacy w parlamencie wiedeńskim 1848–1918*, Warszawa 1996, s. 353–457; W. Łazuga, *Kalkulować... Polacy na szczytach c.k. monarchii*, Poznań 2013; D. Szmyczak, *Galicyjska „ambasada” w Wiedniu. Dzieje ministerstwa dla Galicji 1871–1918*, Poznań 2013.

kim narodowego ruchu ukraińskiego, dążącego do wyeliminowania polskiej własności z Galicji Wschodniej.

Na tle stosunku do problemu ukraińskiego doszło w środowiskach ziemian-skich do wyraźnego podziału, odzwierciedlającego istniejące różnice polityczne: konserwatyści krakowscy („stańczycy”) reprezentowali program doprowadzenia do polsko-ruskiej (ukraińskiej) ugody, podczas gdy większość konserwatystów wschodniogalicyskich (podolaków) była do tej propozycji nastawiona z rezerwą, wynikającą przede wszystkim z obawy o utrzymanie dotychczasowej pozycji w powiatach wschodnich. Pozbawieni własnego ugrupowania politycznego (jedynym ich reprezentantem pozostawał sejmowy Klub Autonomistów), skupiali się wokół Centralnego Komitetu Wyborczego (CKW), aktywnego głównie w okresie kampanii wyborczych do sejmu i parlamentu. Uczestniczyli w pracach komitetów lokalnych (powiatowych i miejskich) tworzonych przez CKW².

Rezygnując w tym miejscu z prezentacji źródeł antagonizmu polsko-ruskiego (ukraińskiego), obszernie omówionych w literaturze przedmiotu, wystarczy ograniczyć się do stwierdzenia, że nasilający się konflikt, którego kulminacją stały się strajki robotników rolnych w Galicji Wschodniej latem 1902 r., a także atmosfera wywołana zaostreniem sporu o narodowe oblicze Uniwersytetu Lwowskiego przyczyniły się do stopniowej aktywizacji ziemian i polskiej inteligencji w powiatach wschodnich. Jak zauważył świadek ówczesnych wydarzeń, „Dwie płynęły stąd korzyści: narodowe skompletowanie całego społeczeństwa, tudzież nadzieja na powiększenie funduszy, czyli wzmoczenie pracy [...]. Ziemianstwo zatroszczyło się o swój byt”³. Sygnalizowanej aktywizacji służyła akcja wiecowa zorganizowana przez jednego z liderów wschodniogalicyskiego konserwatyzmu Włodzimierza Kozłowskiego⁴, trwająca od października 1902 do maja 1903 r. Na łamach sympatyzującej wówczas z podolakami, wydawanej we Lwowie „Gazety Narodowej” podnoszono zasługi CKW, który „rozpoczął obecnie zwoływanie powiatowych zebrań, na których żywym słowem zobrazowaną byłaby ta akcja obywatelska i wpojone przekonanie, iż nie chodzi tu o jakąś asekurację mandatów lub zapewnienie większości obozowi konserwatywnemu, ale wprost o zachowanie polskości tak reprezentacji naszej w Sejmie,

² M. Semczyszyn, *Galicyskie wybory. Działalność Centralnego Komitetu Wyborczego w Galicji Wschodniej w latach 1867–1906*, Warszawa 2014.

³ J. Zamorski, *Praca oświatowa i narodowa na Podolu Galicyjskim. Wspomnienia*, „Przeгляд Wszepolski” 1924, s. 588.

⁴ Włodzimierz Marian Bolesta Kozłowski (1858–1917), dr praw UJ (1883), właściciel dóbr Zabłotce Kozłowskie k. Niżankowic, jeden z liderów konserwatystów wschodniogalicyskich, członek rady pow. w Przemysłu, 1889–1914 poseł na Sejm Krajowy, 1889–1917 poseł do Rady Państwa, należał do Towarzystwa Rolniczego w Krakowie, GTG i TKZ, członek Krajowej Rady Kolejowej, prezes CKW (1905–1906), następnie prezes Klubu Środka (Centrum).

jak i w Radzie państwa”⁵. Przeprowadzona w 52 powiatach pod hasłem „umocnienia polskości” akcja wiecowa miała swój realny wymiar w postaci zakładania powiatowych i miejskich Polskich Organizacji Narodowych (PON) oraz wyboru lokalnych komitetów mężów zaufania CKW, do których obok ziemian i przedstawicieli polskiej inteligencji wybierano reprezentantów chłopskich⁶. Polskie Organizacje Narodowe stały się miejscem współdziałania przedstawicieli różnych warstw społecznych i zawodowych, a pod względem politycznym – coraz wyraźniejszego zbliżenia wschodniogalicyskich ziemian z narodowymi demokratami, umacniającymi swoją pozycję w dzielnicy austriackiej⁷.

W początkach XX stulecia narodowi demokraci dysponowali już znaczącymi wpływami w organizacjach społecznych (Towarzystwie Szkoły Ludowej, Towarzystwie Gimnastycznym „Sokół”, Towarzystwie Kółek Rolniczych i in.), posiadali również rozbudowany system prasowy (na czele z teoretycznym organem obozu narododemokratycznego „Przeglądem Wszecpolskim”, lwowskim dziennikiem „Słowo Polskie”, wydawanymi dla chłopów „Ojczyzną” i „Polakiem” oraz prasą lokalną), ułatwiający propagandowe oddziaływanie na różne grupy i warstwy społeczne. Skutecznie posługiwano się argumentem „o zagrożeniu polskości” w tej dzielnicy ze strony narodowego ruchu ukraińskiego. Zabiegano o objęcie oddziaływaniem polskich środowisk zarówno inteligenckich, jak i chłopskich, zapewniono sobie wpływy wśród młodzieży szkolnej i akademickiej (za pośrednictwem Związku Młodzieży Polskiej „Zet”). Rozbudowywano struktury organizacyjne, we Lwowie i Krakowie powstały grupy Ligi Narodowej, zorganizowane następnie w Komitecie Krajowym LN. Gdy na początku 1904 r. zapadła decyzja o tworzeniu partii politycznej w zaborze austriackim, proces ten przebiegał w sposób planowy i formalnie zakończony został na II zjeździe Stronnictwa Demokratyczno-Narodowego (8–9 grudnia 1905 r.). Poza Lwowem i Krakowem, gdzie istnia-

⁵ *Zjazdy powiatowe*. Lwów 9 grudnia, „Gazeta Narodowa”, nr 301 z 10 XII 1902.

⁶ Sprawozdania ze zjazdów powiatowych zob. „Gazeta Narodowa”, nr 301 z 10 XII 1902 – nr 109 z 13 V 1903. *Instrukcja dla mężów zaufania mianowanych przez Centralny Komitet Wyborczy, grudzień 1902* [w:] *Papiery Rozwadowskich. Materiały dotyczące wyborów do Sejmu i Rady Państwa w latach 1902–1913*, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (dalej: BOss.), sygn. 7997 II, k. 143.

⁷ W sprawozdaniu Komitetu Powiatowego CKW w Śniatynie z 1903 r. czytamy: „My Polacy mamy przed sobą piekło zła i nienawiści. Musimy się skupić i zorganizować, bronić, odpychając zamachy na nasz dobytek, na nasze prawa i ideały”, potrzeba pracy narodowej, bo „Galicja wschodnia zruszczona”. *Archiwum Włodzimierza Kozłowskiego*, f. 59, teka 402, k. 91. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka. Zob. także: *Sprawozdanie Wydziału okręgowej polskiej Organizacji narodowej w Stanisławowie za rok 1905*. Z Drukarni J. Dankiewiczza w Stanisławowie.

ły już wcześniej zorganizowane grupy endeckie, zakładano w całym kraju komitety miejskie i powiatowe oraz koła gminne SDN⁸.

Utworzenie stronnictwa o programie nacjonalistycznym, eksponującego hasło obrony polskiego stanu posiadania w Galicji Wschodniej i przeciwstawienie się narodowym dążeniom Ukraińców stawało się atrakcyjne dla znacznej części wschodniogalicyskich ziemian. Widziano w nim obronę przed radykalizmem społecznym i politycznym. Stąd wynikał akces do SDN. W niewielkim stopniu zjawisko to można odnieść do postawy ziemian w zachodniej części kraju. Rosnący udział ziemian w szeregach stronnictwa wyrażał się również zasiadaniem w jego kierowniczych organach: Komitecie Głównym, Komitecie Wykonawczym i Prezydium. W pierwszym z wymienionych organów ziemianie stanowili w latach 1905–1914 7,7% składu. Sygnalizowana współpraca ziemiaństwa z endecją w Organizacjach Narodowych stała się jeszcze bliższa z chwilą utworzenia, po likwidacji CKW, Rady Narodowej z siedzibą we Lwowie (1907 r.), kierującej na zasadach „solidarności narodowej” akcjami przedwyborczymi do parlamentu w 1907 i 1911 oraz do Sejmu Krajowego w 1908 i 1913. Te ostatnie odbywały się pod hasłem walki z tzw. Blokiem Namiestnikowskim (skupiającym konserwatystów krakowskich, demokratów i ludowców). Polityczne porozumienie endecji i wschodniogalicyskich konserwatystów w postaci tzw. Antybloku doprowadziło do politycznego przesilenia w Galicji, ustąpienia namiestnika Michała Bobrzyńskiego⁹ i znaczącego sukcesu wyborczego tej orientacji politycznej. Istniejący od stycznia 1912 r. podolacki Klub Środka (Centrum) stał się obecnie najliczniejszym ugrupowaniem w Sejmie Krajowym (liczył bowiem 29 mandatów, czyli 18%), a wraz z narodowymi demokratami (16 mandatów) skutecznie mógł przeciwstawić się stronnictwom blokowym. Porozumienie na gruncie sejmowym kontynuowano poza nim. Utworzenie w chwili wybuchu Wielkiej Wojny Centralnego Komitetu Narodowego we Lwowie¹⁰ było możliwe właśnie dzięki współpracy wskazanych sił politycznych.

⁸ Proces tworzenia struktur partyjnych omówiłem w pracy: *Narodowa Demokracja w Galicji do 1918 roku*, Szczecin 2002, s. 83–92.

⁹ *Ustąpienie Namiestnika*, „Czas”, nr 184 z 22 IV 1913; *Pan Namiestnik Bobrzyński*, „Rzeczpospolita”, nr 98 z 10 V 1913. Adam Rozwadowski odnotował: „Wielka nowina – Bobrzyński musiał się podać do dymisji, która została przyjęta, blok jego gałęński złożony z krak[owskich] konserwatystów, demokratów miejskich i ludowców rozleci się”. *Dziennik od 21 X 1912 do 31 VII 1914*. BOss., sygn. 15537 I, k. 65. Por. W. Łazuga, *Ostatni stańczyk. Michał Bobrzyński – portret konserwatysty*, Poznań 1982, s. 128.

¹⁰ *Centralny Komitet Narodowy*, „Słowo Polskie”, nr 343 z 7 VIII 1914; *Papiery osobiste Jana Rozwadowskiego z zapiskami zdarzeń politycznych*, cz. II: 25 VI – 7 VIII 1914. BOss., sygn. 7970 I, k. 21.

* * *

Publikowany dokument pt. Spis większych właścicieli ziemskich S.D.N. znajduje się w zbiorze Papiery Rozwadowskich. Jana Rozwadowskiego działalność publiczna, t. II: Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe. Materiały do jego działalności (1904–1913). Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 7998 II, mps, k. 457–460. Brak autora i daty powstania dokumentu (zamieszczone w nim dane dotyczą stanu sprzed 1911 r.). Tekst zawiera liczne zniekształcenia w pisowni nazwisk oraz nazw miejscowości i dóbr ziemskich.

Spis większych właścicieli obejmuje 53 postaci¹¹, nie tylko właścicieli dóbr tabularnych, ale także dzierżawców, administratorów, lustratorów oraz osoby łączące aktywność zawodową w innych dziedzinach z posiadaniem bądź użytkowaniem własności ziemskiej. Wśród prezentowanych znalazły się osoby z fachowym wykształceniem rolniczym (w tym pięciu dyplomowanych agronomów), a jeszcze częściej – z wykształceniem prawniczym, pomocne w zarządzaniu majątkiem ziemskim. W omawianej grupie należy również wskazać osoby wykonujące zawody prawnicze (trzech notariuszy, po dwóch sędziów i adwokatów). Reprezentowani byli przedstawiciele kół przemysłowych (trzy osoby) oraz inżynierowie (trzy osoby). Nie zabrakło również profesorów uczelni wyższych – Akademii Rolniczej w Dublanach i Uniwersytetu Lwowskiego (dwie osoby). Zdecydowana większość związana była z Galicją Wschodnią, w zachodniej części kraju spośród omawianej grupy dobra ziemskie posiadało jedynie sześć osób.

Odnosząc się do aktywności politycznej, trzeba zauważyć, że z omawianej grupy wywodziło się pięciu posłów na Sejm Krajowy i dwóch do Rady Państwa; licznie reprezentowani byli prezesi i wiceprezesi rad powiatowych (dziesięciu). Z tytułu politycznej przynależności należy wskazać na udział w kierowniczym gremium galicyjskiej endecji – Komitecie Głównym SDN czternastu osób, a w Prezydium stronnictwa czterech; było też sześciu prezesów i wiceprezesów Polskich Organizacji Narodowych. Czynnikiem ważącym pozostawały środki finansowe przekazywane do dyspozycji stronnictwa i struktur

¹¹ Publikowany spis nie jest kompletny. Brakuje w nim m.in. właścicieli ziemskich współpracujących z endecją, takich jak: Witold Leon ks. Czartoryski, Włodzimierz Jan hr. Dzieduszycki, Ludwik Dunin Sulgostowski, Adam Bogusz, Feliks Drużbacki, Michał Baybuza Dyndowicz, Zenon Cholewa Głazewski, Stanisław Ignacy Graff, Henryk Prus Groblewski, Jan Kleski, Piotr Komendowski, Ludwik Marian hr. Koziembrodzki, Karol Krusenstern, Marian Maniewski, Tadeusz Łódzia Moszyński, Adam Mrozowicki, Tomasz Ochocki, Henryk Andrzej Pawlikowski, Jan Rola Podczaski, Leon Edward Bogoria Podlewski, Władysław Podlowski, Władysław Sulima Popiel, Adam Skarżyński, Wincenty Władysław Szyborski, Stanisław Edward Zaykowski i in.

z nim związanych (poza obowiązującymi z chwilą przystąpienia do stronnictwa deklarowanymi składkami rocznymi)¹² oraz posiadane wpływy w instytucjach i organizacjach społecznych. Warto odnotować, że część prezentowanych poniżej postaci pozostawała jedynie okresowo w ściślejszych związkach z Narodową Demokracją, w późniejszym czasie zmieniając polityczną opcję bądź rezygnując z czynnego udziału w życiu politycznym. Inni z kolei, podejmując współpracę z endecją, nadal reprezentowali środowiska konserwatywne.

Do identyfikacji poszczególnych postaci oraz nazw majątków ziemskich wykorzystano spisy ziemian, księgi adresowe i dokumenty związane z działalnością organizacji ziemiańskich¹³. Do wymienionych w Spisie większych właścicieli... osób dołączono przypisy biograficzne, w których uwzględniony został udział w: organizacjach ziemiańskich (Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie z siedzibą we Lwowie, Towarzystwo Rolnicze w Krakowie, Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, Związek Ziemian, Towarzystwo Kółek Ziemian, Zjednoczone Koła Zjazdów Rolniczych, Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Ziemian), organizacjach rolniczych (Towarzystwo Kółek Rolniczych, Związek Hodowców Bydła Mlecznego, Galicyjskie Towarzystwo Leśne, Galicyjskie Towarzystwo Łowieckie, Towarzystwo „Ziemia Polska”), instytucjach ubezpieczeniowych (Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń Urzędników Prywatnych we Lwo-

¹² Zachowały się informacje o wpłatach na cele stronnictwa, np. Jan Rola Podczaski (1860–1934), generalny pełnomocnik Ordynacji XX. Czartoryskich w Sieniawie, poza roczną, deklarowaną składką 20 k., w l. 1906–1908 wpłacił 700 k., a obecnie przesłał jako „podatek”, poza składką za r. 1909, kolejne 80 k. List J. Podczaskiego do Jana Gwalberta Pawlikowskiego, Sieniawa 12 IX 1909. *Korespondencja i papiery polityczne Jana Gwalberta Pawlikowskiego z lat 1904–1914*. Biblioteka PAN – PAU Kraków, sygn. 7818, k. 80.

¹³ *Skorowidz dóbr tabularnych w Galicji wraz z W. Ks. Krakowskiem na podstawie najnowszych materiałów urzędowych ułożyło Krajowe Biuro Statystyczne przy Wydziale Krajowym, Lwów 1905; Skorowidz dóbr tabularnych Galicji z W. Ks. Krakowskiem. Dodatek. Wydany przez Krajowe Biuro Statystyczne przy Wydziale Krajowym, Lwów 1910; Najnowszy skorowidz wszystkich miejscowości z przysiółkami w Królestwie Galicji, Wielkiem Księstwie Krakowskiem i Księstwie Bukowińskiem... zebrał Jan Bigo, Lwów 1914; Materiały dotyczące Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych 1907–1919. BOss., sygn. 7999 II, t. 2; Materiały dotyczące Towarzystw rolniczych b. Galicji. Cz. 1 1910–1923. BOss., sygn. 8002 II, t. 1; Galicyjskie Towarzystwo Kredytowe Ziemskie: jego powstanie i półwiekowy rozwój, napisał dr Władysław Ostrożyński, adwokat krajowy i zastępca syndyka Tow. Kred. Ziem., Lwów 1892; Sprawozdanie c.k. Komitetu Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarskiego za rok 1912, Lwów 1913; Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie 1861–1911. Księga pamiątkowa półwiekowej działalności, opracował Antoni Doerman, Kraków 1911; Księga Adresowa Król.[ewskiego] Stoł.[ecznego] Miasta Lwowa. Rocznik 17, 1931, Lwów–Stryj 1912; Szematyzmy Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem 1905–1914, Lwów 1905–1914; Organizacje ziemiańskie na ziemiach polskich, oprac. J. Pleszyński, Warszawa 1929.*

wie), bankowych i finansowych (Galicyjski Bank Ziemi, Bank Krajowy, Bank Parcelacyjny, Bank Melioracyjny, Bank Zaliczkowy, Galicyjska Kasa Oszczędności, powiatowe i miejskie kasy oszczędności), gospodarczych (Towarzystwo Pomocy Przemysłowej, Izby Handlowo-Przemysłowe, Krajowa Rada Kolejowa); udział w strukturach samorządowych (rady i wydziały powiatowe, rady miejskie), Sejmie Krajowym i Radzie Państwa; szeroko rozumianych organizacjach oświatowych (Towarzystwo Szkoły Ludowej, Towarzystwo Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, Towarzystwo dla Popierania Nauki Polskiej) i innych organizacjach społecznych działających na terenie Galicji (Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Drużyny Bartosze, Towarzystwo Tatrzańskie, powiatowe i miejskie Polskie Organizacje Narodowe); także w strukturach politycznych wynikających ze związków z szeroko rozumianym obozem narododemokratycznym (w komitetach powiatowych i miejskich SDN oraz Lidze Narodowej)¹⁴. W ustaleniu danych odnoszących się do aktywności publicznej szczególnie przydatna była również ówczesna prasa codzienna, przede wszystkim „Gazeta Narodowa”, „Gazeta Lwowska”, „Gazeta Poranna i Wieczorna”, „Słowo Polskie”, „Czas”, „Rzeczpospolita”, „Dziennik Polski”, „Kurier Lwowski”, „Nowa Reforma”, „Gazeta Samborska”, „Gazeta Sanocka”, „Gazeta Kołomyjska”, „Goniec Pokucki” i in. Zamieszczone w przypisach informacje dotyczą okresu do 1914 r.

Spis większych właścicieli ziemskich S.D.N.

Władysław Gottlieb-Haszłakiewicz¹⁵, [właściciel dóbr] Lwów [ul. Wojciecha 2]

Bronisław Nartowski¹⁶, notariusz, [ul.] Trybunalska 1, Lwów

Dr Jan Gwalbert Pawlikowski¹⁷ – [właściciel dóbr, ul.] Trzeciego Maja 5, Lwów

¹⁴ Zob. A. Wątor, *Słownik działaczy Narodowej Demokracji w Galicji*, Szczecin 2008.

¹⁵ Władysław Gottlieb-Haszłakiewicz (1850–1913), właściciel dóbr z Gańczarów poczta Winniki w pow. lwowskim, należał do GTG i Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, działacz TKR (w 1906 współzałożyciel kółka rolniczego w Winnikach), sędzia przysięgły we Lwowie, członek SDN.

¹⁶ Bronisław Marian Trzaska Nartowski (1851–1916), dr praw, od 1879 notariusz w Skolem, Kołomyi i od 1904 we Lwowie, od 1913 prezes lwowskiej Izby Adwokackiej; właściciel dóbr, należał do GTG, członek zarządu Galicyjskiej Kasy Oszczędności, Towarzystwa im. S. Staszica i Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, współzałożyciel Polskiej Bursy Ludowej w Kołomyi (1904); mąż zaufania CKW na pow. kołomyjski (od 1902); wybrany do komitetu miejskiego SDN we Lwowie.

¹⁷ Jan Gwalbert Pawlikowski (1860–1939), dr praw UJ (1885), studiował rolnictwo w Halle i ekonomię w Wiedniu, prof. ekonomii politycznej w Akademii Rolniczej w Dublanach, literaturoznawca, mecenas lwowskich instytucji kulturalnych, naukowo-oświatowych

Antoni Hanusz¹⁸, marszałek Rady powiatowej – Bochnia
Stanisław Ajdukiewicz¹⁹, dyrektor dóbr? – Buczacz
Ksawery hr. Potocki²⁰ – [właściciel dóbr] Kościerzyn ad Buczacz
Andrzej Chwalibóg²¹ – [właściciel dóbr] Bołęcin, p. Trzebinia (pow. Chrzanów)
Kazimierz Porewski – pełnomocnik ks[ieżnej] Ogińskiej, Bobrek²² (ad Chrzanów)
Czesław Świrski²³, dyrektor dóbr? – Husiatyn
Scheter? [Schaeffer]²⁴, dzierżawca dóbr – Myszkowce ad Husiatyn
Aleksander Ostrowski²⁵, dzierżawca dóbr – Adamówka ad Jarosław
Alfred Pawłowski, zarządca dóbr – Niemiłów²⁶, pow. Jarosław

i wydawniczych, od 1912 prezes Sekcji Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego; wiceprezes GTG, prezes Rad Nadzorczych Banku Melioracyjnego i Banku Parcelacyjnego, członek Zarządu Głównego Towarzystwa Kółek Rolniczych, od 1912 wiceprezes Towarzystwa „Ziemia Polska”, działacz endecki, od 1902 należał do Rady Głównej i Komitetu Krajowego Ligi Narodowej, 1905–1907 wiceprezes, a w l. 1907–1914 prezes SDN, od III 1911 członek Polskiej Organizacji Narodowej pow. lwowskiego i od 1912 Rady Naczelnej Klubu Narodowego we Lwowie.

¹⁸ Antoni Hanusz (1843–1925), prawnik, notariusz w Skawinie, Łańcucie i Bochni (1899–1925), działacz samorządowy, prezes rady pow. i członek rady miejskiej w Bochni, komisarz Banku Krajowego, wiceprzewodniczący Wydziału Kasy Oszczędności w Bochni; właściciel dóbr, należał do Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, TSL, „Sokoła”, Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego, wiceprzewodniczący Wydziału Szkoły Przemysłowej; od II 1907 prezes komitetu miejskiego SDN w Bochni.

¹⁹ Stanisław Ajdukiewicz (1849 – zm. przed 1917), dyrektor dóbr Buczacz (hr. Potockich), znawca sądowy dla oceniania większych dóbr gospodarstwa rolnego i leśnego, członek Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego i GTG.

²⁰ Ksawery Mieczysław Potocki (1870–?), hr., właściciel dóbr Kościerzyn p. Potok Złoty k. Buczacza, zasiadał w radzie pow. i wydziale pow. w Buczaczu, członek Oddziału Podolskiego GTG i Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego.

²¹ Andrzej Chwalibóg Strzemięńczyk (1861–1932), inż., właściciel dóbr Bołęcin k. Trzebini, członek wydziału i rady pow. w Chrzanowie, wiceprezes Wydziału Okręgowego, detaksator i delegat TKZ na pow. chrzanowski, od 1907 członek Wydziału Towarzystwa Rolniczego w Krakowie, mąż zaufania Rady Narodowej we Lwowie (1907), członek komitetu pow. SDN.

²² Bobrek k. Chrzanowa – od 1891 majątek Marii Gabrieli z Potulickich Ogińskiej (1855–1927) i jej męża Bohdana Michała Ogińskiego (1848–1909).

²³ Czesław Świrski z Olchowczyka (zm. 1937), dyrektor dóbr Husiatyn (własność Adama hr. Gołuchowskiego), członek dyrekcji Pow. Towarzystwa Zaliczkowego (od 1896) i Oddziału Podolskiego GTG (delegat do komisji licencjonujących na pow. husiatyński), od 1902 mąż zaufania CKW, należał do SDN.

²⁴ Marcin Schaeffer, dzierżawca dóbr Myszkowce, p. Niźborg Nowy, parafia Kopyczyńce, starostwo Husiatyn (własność Adama hr. Gołuchowskiego), od I 1903 mąż zaufania CKW na pow. husiatyński, następnie związany z endecją.

²⁵ Aleksander Ostrowski, dzierżawca dóbr Adamówka p. Szczyrzyce, pow. Jarosław (Ordynacja Ks. Czartoryskich), należał do SDN.

²⁶ Zapewne Niemiłów w pow. radziechowskim (własność Stanisława hr. Badeniego).

Wincenty Rozwadowski²⁷ – Kozłów p. Milatyn Nowy
 Stanisław Łążyński²⁸, dzierżawca dóbr – Załucze ad Kołomyja
 Antoni Strzelbicki²⁹, właściciel dóbr – Kołomyja
 Kazimierz Lipiński³⁰, właściciel dóbr – Kamienica ad Limanowa
 Jakub Solak³¹, administrator dóbr – Przeclaw ad Mielec
 Aleksander Eugeniusz³², właściciel dóbr – Załubińcze ad Nowy Sącz
 Zeitleben Jan³³, właściciel dóbr Zahajce, pow. i o. p. Podhajce

²⁷ Wincenty Jordan Rozwadowski (1878–1941), ekonomista, właściciel dóbr Kozłów p. Milatyn Nowy k. Kamionki Strumiłowej, 1910–1914 członek Komitetu GTG, Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, Rady Nadzorczej Galicyjskiego Banku Ziemskiego w Łańcucie, Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego i zarządu lwowskiej Giełdy Zbożowej i Towarowej, detaksator Wydziału Okręgowego TKZ w Kamionce Strumiłowej, należał do Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, przewodniczący Komitetu Wykonawczego mężów zaufania Rady Narodowej we Lwowie (1907), działacz SDN.

²⁸ Stanisław Naęcz Łążyński (1842–?), dzierżawca dóbr w Załuczu nad Prutem k. Kołomyi (Fundacja stypendialna P. Więckowskiego), prezes rady pow. w Kołomyi, znawca sądowy z zawodu gospodarstwa wiejskiego, członek Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemian, Rady Nadzorczej i Prezydium Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, Oddziału Pokuckiego GTG, Wydziału Okręgowego TKZ i TKR; od 1902 mąż zaufania CKW, od IV 1911 przewodniczący Polskiej Organizacji Narodowej w Kołomyi i Peczeniżynie; przewodniczący komitetu budowy kościoła w Zamulińcach.

²⁹ Antoni Strzelbicki (1864–1922), właściciel dóbr Wołowa k. Trościańca pow. Kołomyja, działacz narodowy i społeczny, członek rady pow. w Kołomyi, należał do Oddziału Pokuckiego GTG, Towarzystwa Zaliczkowego, Towarzystwa Kótek Ziemian i Związku Ziemian, delegat TKZ na pow. kołomyjski, znawca sądowy z zawodu gospodarstwa wiejskiego, od 1902 mąż zaufania CKW, członek SDN, TSL i „Sokoła”, od IV 1911 wiceprzewodniczący Polskiej Organizacji Narodowej w Kołomyi i Peczeniżynie.

³⁰ Kazimierz Lipiński (1857–1911), pionier przemysłu kolejowego w Galicji, 1894–1900 dyrektor Galicyjskiego Towarzystwa Akcyjnego Budowy Wagonów i Maszyn w Sanoku, radny miejski, od 1901 właściciel majątku ziemskiego Kamienica k. Limanowej, 1901–1907 poseł na Sejm Krajowy, działacz „Sokoła”, od I 1907 członek Komitetu Głównego SDN, należał do Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, wspierał działalność Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego.

³¹ Jakub Solak (1874–?), studiował na Wydziale Prawa UJ (do 1903), administrator dóbr Przeclaw k. Mielca (własność Mikołaja hr. Reya); przemysłowiec, właściciel młyna w Borzęcinie, członek Wydziału Centralnego Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Urzędników Prywatnych we Lwowie, zasiadał w komitecie pow. SDN w Mielcu.

³² Eugeniusz Aleksander [Alexander] (1883–1950?), absolwent Wydziału Prawa UJ (1908), właściciel dóbr w Załubińcach, następnie dyrektor Komunalnej Kasy Oszczędności w Nowym Sączu; należał do „Sokoła” (od 1913); jego przynależność do SDN (od 1906) okazała się krótkotrwała.

³³ Jan de Saxe Zeitleben (1860–1931), inż., przemysłowiec naftowy, właściciel dóbr Zahajce w pow. Podhajce, prezes rady pow., członek Oddziału Brzeżany-Podhajce GTG, Rady Nadzorczej Banku Zaliczkowego we Lwowie (od 1903), Towarzystwa dla Handlu, Przemysłu i Rolnictwa, Związku Ziemian, Galicyjskiego Towarzystwa Magazynowego dla Produktów

Ferdynand Miller³⁴? – Przemyśl

Stanisław Stefan Skalski³⁵, właściciel dóbr – Przemyśl

Stanisław Starzewski, właściciel dóbr o. p. Świrz ad Przemyślany³⁶

Jan Drzewicki³⁷, lustrator dóbr – Siedliska ad Rawa Ruska

Tytus Siedlecki³⁸, dzierżawca dóbr – Wasylówka ad Rawa [Ruska]

Józef Szczerbicki³⁹, dzierżawca dóbr – Ławryków ad Rawa [Ruska]

Andrzej Hołdys – Dwór Cześniaki p. Rohatyn?⁴⁰

Zygmunt Ajdukiewicz⁴¹, kasjer dóbr Lanckorońskich w Chłopach o. p. Komarno, pow. Rudki

Antoni Krzyczkowski, dzierżawca dóbr – Podhorce ad Komarno, pow. Rudki

Tadeusz Stanisławski⁴², notariusz i wł[ąściciel] dóbr – Głogów ad Rzeszów

Naftowych, Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, wiceprezes zarządu pow. TKR; działacz TSL (założyciel kilkudziesięciu kół i czytelni), „Sokoła” (prezes miejscowego gniazda), finansował wydawnictwo nieoficjalnego organu endecji „Gońca”, od 1909 przewodniczący komitetu pow. SDN w Podhajcach.

³⁴ Ferdynand Miller (zm. 1925), właściciel dóbr w Przędzielnicy k. Dobromiła (własność rządowa), członek Oddziału Przemyśl GTG, należał do przemyskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

³⁵ Stanisław Stefan Skalski, właściciel dóbr Podmojsce, p. Niżankowice pow. Przemyśl (następny właściciel w 1914 Piotr Pindelski), należał do Oddziału Przemyskiego GTG (delegat do komisji licencjonującej), znawca dla oceniania realności w okręgu sądu obwodowego w Przemyślu, detaksator Wydziału Okręgowego TKZ, członek SDN; sfinansował remont cerkwi pw. św. Wasyla w m. Podmojsce (1900).

³⁶ Stanisław Starzewski, właściciel dóbr tabularnych Chlebowice Świrskie k. Przemyślan, uprawniony do głosowania w wyborach do Sejmu Krajowego w okręgu Brzeżany (od 1889).

³⁷ Jan Drzewicki (1861–?), lustrator i kasjer obszarów dworskich Siedliska k. Rawy Ruskiej (własność Pawła ks. Sapiehy), sędzia przysięgły we Lwowie.

³⁸ Tytus Siedlecki, kierownik gorzelnicy w Radwańcu k. Witkowa Nowego i od 1891 w Wasylowie k. Rawy Ruskiej, członek Wydziału Towarzystwa Gorzelników Polskich, dzierżawca dóbr w Wasylowie (własność Konwentu PP. Sakramentek we Lwowie), członek Oddziału Rawskiego i delegat na Radę Ogólną GTG, znawca sądowy dla oceny większych dóbr ziemskich, sędzia przysięgły we Lwowie; członek komitetu pow. SDN w Rawie.

³⁹ Józef Szczerbicki, dzierżawca dóbr Ławryków p. Dobrosin k. Rawy Ruskiej, członek Oddziału Rawskiego GTG i Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, sędzia przysięgły we Lwowie.

⁴⁰ Dobra Cześniaki k. Rohatyna były własnością Franciszka i Marii Milińskich (stan z l. 1904–1914).

⁴¹ Zygmunt Ajdukiewicz (1859–1911), rachmistrz dóbr Karola hr. Lanckorońskiego w Chłopach k. Komarna, wiceprezes wydziału pow. w Rudkach, zastępca przewodniczącego Powiatowej Kasy Oszczędności, od 1904 członek dyrekcji Spółki Oszczędności i Pożyczek w Chłopach, wiceprezes Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń Urzędników Prywatnych we Lwowie, należał do Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego.

⁴² Tadeusz Józef Stanisławski (1861–1917), prawnik, od II 1906 notariusz w Głogowie k. Rzeszowa, w 1911 zakupił tereny ziemskie Hyżnego i Niemirowa, należał do Galicyjskiego Towa-

Dr Aleksander hr. Skarbek⁴³ – Beńkowa Wiśnia o. pocz. Rudki
 Jan Maniewski⁴⁴, wł[ąściciel] dóbr – Krużyki, pow. Sambor
 Tomasz Ujejski⁴⁵, wł[ąściciel] dóbr – Chlewiska, pow. Sambor
 Stanisław Woynarowski⁴⁶, wł[ąściciel] dóbr – Skomorochy, pow. Sokal
 Roman Chlebowski⁴⁷, wł[ąściciel] dóbr? – Stanisławów
 Ludwik Wiśniewski⁴⁸?, [właściciel dóbr] Horyhlady o. p. Koropiec, pow. Tłumacz

rzystwa Leśnego, członek Rady Nadzorczej Towarzystwa Zaliczkowego i Kredytowego, działacz sokoli (1900–1905 prezes gniazda w Rzeszowie), Towarzystwa Oświaty Ludowej i TSL, członek komitetu pow. SDN, a w VIII 1914 Polskiego Komitetu Narodowego Rzeszowie.

⁴³ Aleksander Wincenty Jan Skarbek (1874–1922), hr., dr praw, od 1903 właściciel majątku ziemskiego Benkowa Wisznia, prezes rady pow. i Pow. Kasy Oszczędności w Rudkach, członek Rady Zawiadawczej Galicyjskiego Ziemskiego Banku Kredytowego, Wydziału Ligi Pomocy Przemysłowej, Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemian, GTG, Zarządu Głównego TKR, 1908–1914 poseł na Sejm Krajowy, 1909–1918 poseł do Rady Państwa, 1911–1914 wiceprezes Koła Polskiego we Wiedniu, od 1907 w Lidze Narodowej, reprezentant endecji w Radzie Narodowej we Lwowie, 1907–1909 i od III 1912 członek Komitetu Głównego SDN; należał do TSL i „Sokoła”, które wspierał finansowo.

⁴⁴ Jan Maniewski, studiował na Wydziale Prawa UL, właściciel (wraz z Izydorą Maniewską) dóbr Krużyki z Kobylą Szyją, członek Oddziału Samborskiego GTG, sędzieja przysięgły w sądzie obwodowym w Samborze (1907), wspierał finansowo wydawanie prasowego organu GTG „Rolnik”.

⁴⁵ Tomasz z Rupniewa Ujejski (1886–1924), właściciel (wraz z Marią Ujejską) dóbr Chlewiska, członek rady i wydz. pow. w Samborze, od 1905 prezes Zarządu Pow. Kółek Rolniczych, od 1909 wiceprezes Oddziału Samborskiego GTG, prezes zarządu pow. TKR, wiceprezes Wydziału Okręgowego TKZ w Samborze, członek Komitetu Organizacyjnego Funduszu Burs Polskich Włościańskich, Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, Wydziału Towarzystwa Chowu Drobiu i Królików, Komitetu Związku Obrony Narodowej (od IV 1908), działacz SDN.

⁴⁶ Stanisław Woynarowski (1852–?), właściciel dóbr w Skomorochach w pow. sokalskim (Ordynacja hr. Dzieduszyckich).

⁴⁷ Roman Chlebowski (1859–?), absolwent Politechniki Lwowskiej, inżynier kolei państwowych, właściciel dóbr Podłuże, od 1898 skarbnik oddziału stanisławowskiego Towarzystwa Politechnicznego, od 1897 współwłaściciel (wraz z Stanisławem Horoszkiewiczem) Składu Materiałów Budowlanych, członek Rady Nadzorczej Banku Mieszczańskiego i przedsiębiorstwa Browar Parowy Sedelmajera w Stanisławowie (1911), należał do Oddziału Stanisławów GTG, wiceprezes zarządu pow. TKR (od 1908); prezes Towarzystwa im. S. Moniuszki; od 1902 mąż zaufania CKW, członek Wydziału Polskiej Organizacji Narodowej pow. stanisławowskiego, SDN, „Sokoła” i TSL.

⁴⁸ Ludwik Maria Błażej Wiśniewski [Wiszniewski] (1879–1940), dr praw UL (1903), następnie studiował rolnictwo w Lipsku i Wrocławiu (1904–1906), właściciel dóbr Horyhlady z Dumką, Odojami i Suchodołem k. Tłumacza (majątek zakupiony w 1904), detaksator Wydziału Okręgowego TKZ w Tłumaczu, należał do Oddziału Tłumacz GTG (delegat na Radę Ogólną), Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego i Towarzystwa Kółek Ziemian.

- Stanisław Czerwiński⁴⁹, wł[ąściciel] dóbr – Brzezowa, o. p. Dobczyce, pow. Wieliczka
Dr Adam Głazewski⁵⁰, wł[ąściciel] dóbr – Chmielowa, o. p. Latacz, pow. Zaleszczyki
Franciszek Lewitowicz⁵¹, pełnomocnik dóbr – Hnilice, o. p. Nowe Sióło, pow. Zbaraż
Bogusław Cieński⁵² – [dzierżawca dóbr] Łoszniów p. Mikulińce
Jan [Guż]kowski⁵³ – Berezowica p. Tarnopol
Leon Puzyna⁵⁴, [właściciel dóbr] Kołomyja
Józef Jurystowski⁵⁵, [właściciel dóbr] Tarnopol

⁴⁹ Stanisław Czerwiński, właściciel dóbr w Brzezowej k. Dobczyc, detaksator Wydziału Okręgowego TKZ w Wielicze; znawca sądowy; po parcelacji gruntów wśród miejscowych chłopów zamieszkał w dworze Gaik k. Brzezowej, następnie członek rady pow. w Myślenicach.

⁵⁰ Adam Franciszek Cholewa Głazewski (1872–1960), dr praw, sędzia pow. w Zaleszczykach, wiceprezes, a od VII 1914 prezes rady pow., należał do Oddziału Pokuckiego GTG, Związku Ziemiań, Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, Rady Głównej Towarzystwa Kółek Ziemiań (wiceprezes) i TKZ (od 1917 dyrektor), wiceprezes Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, prezes Polskiej Organizacji Narodowej na pow. zaleszczycki, przyjęty w 1905 do Ligi Narodowej, od XII 1905 członek Komitetu Głównego SDN, od III 1912 prezes Polskiej Organizacji Narodowej na pow. zaleszczycki.

⁵¹ Franciszek Lewitowicz, pełnomocnik dóbr Hnilice Wielkie p. Nowe Sióło w pow. Zbaraż (własność Adama ks. Sapięhy), leśnik, członek Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego (od 1890); znawca sądowy z zawodu leśnictwa dla oceny większej własności ziemskiej; działacz „Sokoła”.

⁵² Bogusław Bronisław Aleksander Maria Pomian Cieński (1860–1921), prawnik, prokurator, dzierżawca majątku Łoszniów k. Mikuliniec, następnie dziedzic dóbr Horodyszcze k. Tarnopola, członek rady pow. w Trembowli, TKZ, GTG, Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemiań, Rad Nadzorczych Towarzystwa Kółek Ziemiań i Towarzystwa „Ziemia Polska” (od 1912), Galicyjskiego Towarzystwa Lowieckiego, w 1908 współzałożyciel i członek Rady Nadzorczej Związku Ziemiań, 1910–1911 prezes Rady Głównej Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, działacz społeczny, finansował działalność TSL i „Sokoła”, od I 1908 prezes komitetu SDN w Trembowli, a od I 1909 członek Komitetu Głównego SDN.

⁵³ Jan Zdzisław Gużkowski-Janicki (1868–?), członek Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemiań i Oddziału Tarnopolskiego GTG; jego żoną była Zofia z Janickich (1874–?), córka właściciela Berezowicy – Ryszarda Janickiego (zm. 1914).

⁵⁴ Leon Roman Longinus Puzyna (1868–1932), książ na Kozielsku, studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Dublinach (do 1890), właściciel majątku Gwoździec k. Kołomyi, należał do TKZ, Związku Ziemiań, Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych i GTG (wiceprezes), prezes Pokuckiego Koła Doświadczalnego z siedzibą w Gwoźdźcu, członek Rady Nadzorczej Galicyjskiego Banku Ziemskiego, prezes rady pow. w Kołomyi, 1912–1913 poseł na Sejm Krajowy, od 1911 członek Wydziału Polskiej Organizacji Narodowej w Kołomyi i Peczeniżynie, 1909–1912 zasiadał w Komitecie Głównym SDN; autor prac z dziedziny rolnictwa.

⁵⁵ Józef Wiktor Jurystowski (1877–1919), ziemianin, studiował na Politechnice Lwowskiej (1895–1896), dyplomowany agronom (absolwent Akademii w Liege 1898), urzędnik Dyrekcji Lasów i Dóbr Państwowych we Lwowie, wraz z żoną Jadwigą z Rozwadowskich

Al[eksander] Romanowski⁵⁶, [właściciel dóbr] Podhajce
 M[arian] Zajączkowski⁵⁷, [właściciel dóbr] Podhajce
 Wł[adysław] Jankowski⁵⁸, [właściciel dóbr] Podhajce
 Ksawery Jaruzelski⁵⁹, [właściciel dóbr]
 Jan Rozwadowski⁶⁰, [właściciel dóbr]

(1879–1919) właściciel dóbr Kurowce, członek wydziału i rady pow. w Tarnopolu, współzałożyciel Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych (1908), radny Oddziału Tarnopolskiego GTG, członek Wydziału Okręgowego TKZ i TKR (wiceprezes zarządu pow.), działacz TSL, w 1911 wybrany do Wydziału Polskiej Organizacji Narodowej w pow. tarnopolskim, finansował budowę Bursy Włościańskiej i Domu Ludowego w Tarnopolu oraz kościoła w Hłuboczku.

⁵⁶ Aleksander Boża Wola Romanowski (1880–1942), absolwent Wydziału Prawa UL, pracował w adwokaturze, od 1909 administrator i od 1912 właściciel dóbr Horożanka w Podhajeciem, członek rady i wydziału pow. w Podhajcach, Zarządu Pow. Kółek Rolniczych, radny Oddziału Brzeżańsko-Podhajeckiego i delegat na Radę Główną GTG, członek Dyrekcji Spółki Oszczędności i Pożyczek w Horożance (od 1912), Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, należał do SDN.

⁵⁷ Marian Zajączkowski (1862–1920), właściciel dóbr w Podhajeciem, członek zarządu koła TSL i pow. komitetu SDN w Podhajcach, naczelnik Drużyny Bartoszowej (1913–1914), lub Mieczysław Zajączkowski, właściciel dóbr Toustobaby w pow. Podhajce, od 1908 prezes zarządu pow. i delegat Zarządu Głównego TKR, członek Dyrekcji Spółki Oszczędności i Pożyczek w Horożance, należał do GTG.

⁵⁸ Władysław z Jankowa Jankowski (1873–1935), właściciel dóbr Rosochowaciec k. Słobody Złotej pow. Podhajce, członek rady pow., wydz. pow. i Rady Szkolnej Okręgowej w Podhajcach, należał do Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie (członek komisji rewizyjnej), Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, Galicyjskiego Towarzystwa Leśnego i TKZ (Okręg Tarnopolski), radny Oddziału Tarnopolskiego GTG, wiceprezes Zarządu Pow. Kółek Rolniczych; od 1903 korespondent CKW na pow. podhajecki, prezes komitetu SDN w Podhajcach, od III 1912 członek Komitetu Głównego SDN, 1913–1914 naczelnik Drużyny Bartoszowej w Rosochowaćcu.

⁵⁹ Ksawery Jaruzelski [Jaruzelski] Ślepowron (1882–1930), studiował rolnictwo w Lipsku, dyplomowany agronom, właściciel dóbr Kaczanówka p. Koszlaki k. Skalatu, członek TKZ (detaksator Wydziału Okręgowego w Przemyślu), Oddziału Przemysłowego GTG (delegat na Radę Ogólną), Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych i Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego.

⁶⁰ Jan Emanuel Jordan Rozwadowski (1872–1935), dr praw, 1907–1912 docent prywatny ekonomii politycznej UL, ziemianin, właściciel Babina k. Kałusza i Hładek w pow. tarnopolskim, 1905 założyciel Towarzystwa Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, członek Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemian i Rady Nadzorczej Związku Ziemian, wiceprezes GTG, dyrektor oddziału Galicyjskiego Banku Ziemińskiego (1909–1914), współzałożyciel Podolskiego Związku Hodowców Bydła Mlecznego (1908), zasiadał w zarządzie Towarzystwa „Ziemia Polska”, od 1905 członek Komitetu Centralnego i Komitetu Krajowego Ligi Narodowej, 1905–1914 członek Komitetu Głównego SDN, 1907–1914 reprezentant endecji w lwowskiej Radzie Narodowej.

Feliks Domański⁶¹, [dzierzawca dóbr]
Kazimierz Obertyński⁶², [właściciel dóbr]
Oktaw Sala⁶³, [właściciel dóbr] Wysocko p. Zabłotce
Al[eksander] Potocki⁶⁴, [właściciel dóbr]
Antoniewicz⁶⁵
Leonard Tarnawski⁶⁶, [właściciel dóbr] – Przemysł

⁶¹ Feliks Domański (1868–1939), dzierzawca dóbr Ubinie k. Zadwórza (własność Zenobii Polanowskiej), członek rady i wydziału pow. w Kamionce Strumiłowej, należał do Zarządu Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie, Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego, TKZ, Związku Ziemian i Zjednoczonych Kół Zjazdów Rolniczych, przewodniczący Oddziału Busko-Kamioneckiego i członek Rady Nadzorczej GTG, działacz Polskiej Organizacji Narodowej pow. lwowskiego i SDN, należał do Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej.

⁶² Kazimierz Adam Feliks na Obertynie Sas Obertyński (1842–1926), właściciel Stronibab k. Krasnego i Uciszków k. Złoczowa, studiował w Wyższej Szkole Rolniczej w Grand-Jouan (Francja), członek Rady Nadzorczej Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Ziemian, Zarządu Pow. Kółek Rolniczych, Wydziału Okręgowego TKZ i Oddziału Brody-Złoczów GTG, prezes Złoczowskiego Towarzystwa Gospodarczego, 1905–1910 poseł na Sejm Krajowy, krótko zasiadał w Radzie Państwa (VI–XI 1907), prezes Polskiej Organizacji Narodowej, współzałożyciel i prezes Złoczowskiego Towarzystwa Narodowego, od 1907 członek Komitetu Głównego SDN, wspierał finansowo działalność TSL i „Sokoła”.

⁶³ Oktaw Sala (1841–1917), właściciel majątku Wysocko i Kuczaków k. Zabłotcia, burmistrz Brodów, 1881–1912 prezes rady pow. i Pow. Kasy Oszczędności; przemysłowiec, członek Izby Handlowej i Przemysłowej, współzałożyciel Towarzystwa Pomocy Przemysłowej w Brodach, komisarz Banku Krajowego, należał do Oddziału Brody-Złoczów GTG, Związku Ziemian, Wydziału Okręgowego TKZ, Krajowej Rady Kolejowej, TSL i TKR (prezes zarządu pow.), 1890–1913 poseł na Sejm Krajowy, w 1902 współzałożyciel Polskiej Organizacji Narodowej w pow. brodzkim, od I 1907 członek Komitetu Głównego SDN; wspierał budowę rzymskokatolickich kaplic i kościołów.

⁶⁴ Aleksander Pilawa Potocki (1850–?), hr., właściciel dóbr Ossowce k. Buczacza, członek Oddziału Podolskiego GTG i Galicyjskiego Towarzystwa Łowieckiego.

⁶⁵ Brak możliwości identyfikacji, w dostępnych spisach członków galicyjskiego SDN brak tego nazwiska; być może chodzi o Kajetana Bołoz-Antoniewicza (właściciela dóbr Winogród Polny k. Kołomyi).

⁶⁶ Leonard Michał Tarnawski (1845–1930), dr praw, od 1878 adwokat w Przemysłu, prezes miejscowej Izby Adwokackiej, wiceprezes rady miejskiej i rady pow., właściciel dóbr Sufczyzna i Jasienica Sufczyńska w pow. Dobromil, członek GTG, Rady Zwiadowczej Banku Ziemskiego, Towarzystwa Zaliczkowego, Składnicy Kółek Rolniczych, Kasy Oszczędności, współzałożyciel i wieloletni prezes przemyskiego „Sokoła”, wieloletni prezes przemyskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 1901–1907 poseł na Sejm Krajowy, od 1900 członek Ligi Narodowej, jeden z pierwszych działaczy endecji w dzielnicy austriackiej, 1905–1909 wiceprezes Komitetu Głównego SDN, od VII 1911 prezes Polskiej Organizacji Narodowej w Przemysłu.

Wykaz skrótów

- BOss. – Biblioteka Ossolineum
CKW – Centralny Komitet Wyborczy
GTG – Galicyjskie Towarzystwo Gospodarskie
pow. – powiat
p. – poczta
SDN – Stronnictwo Demokratyczno-Narodowe
TSL – Towarzystwo Szkoły Ludowej
TKR – Towarzystwo Kółek Rolniczych
TKZ – Towarzystwo Kredytowe Ziemskie
UJ – Uniwersytet Jagielloński
UL – Uniwersytet Lwowski

Inventory of greater land owners belonging to Democratic-National Party in the Austrian sector

Summary

This article discusses the problems of the part of Polish land owners in East Galicia who cooperated with National Democracy before the outbreak of the great war. The published list of greater land owners is connected with their political, social and economic activity, participation in numerous societies and social and professional organizations (The Galician Economic Society, Land Credit Society being the most important ones) as well and the financial ones (participation in boards of financial institutions).

Key words: Polish land owners, Galicia in 19th and 20th century, political and social life